

تأثیر پیاده‌روی اربعین حسینی^۷ در تربیت فردی و خانوادگی

ناصر باقری بیدهندی^۱

سید محمد نیر رضا نقوی^۲

چکیده

حدیث فرقه ناجیه همواره مورد توجه فریقین قرار گرفته است که از زمان مراسم پیاده‌روی اربعین حسینی^۷ و زیارت امام حسین یکی از مهم‌ترین کانون‌های تربیتی انسان آزادی‌خواه است. حضور در این راهپیمایی عظیم و عنایت به پروردگار و سیدالشهدا^۷ بنای انسان است و آثار معنوی فراوانی در روح انسان دارد. شکی نیست که راه رفتن چندروزه و خستگی جسم و ناراحتی چون در راه رسیدن به امام معصوم و حجت خداست و اگر خالصانه باشد از بالاترین عبادات است. بسیاری از مردم به دلیل توجه به امام خود در این راه هستند، روح امام بر آنها تأثیر گذاشت و توفیق یافت که توبه کنند و به درگاه خدا برگردند و از گناهان خود بازگردند؛ بنابراین تأثیرات تربیتی بسیار خوبی بر زائران دارد. از آنجاکه موضوع پیاده‌روی اربعین از لحاظ آثار تربیتی دارایی اهمیت زیادی است از این رو در این جستار تلاش شده است تا آثار تربیتی فردی و خانوادگی چیست؟ این پژوهش با روش توصیفی-تحلیلی به این سؤال اساسی پاسخ می‌دهد که مهم‌ترین آثار پیاده‌روی اربعین حسینی در تربیت فردی، بصیرت افزایی، افزایش عزت‌نفس، الگوپذیری، تفکر و خودسازی معنوی، ترکیه و تهذیب نفس، ایجاد آرامش درونی، تمرین صبر و پایداری و... آثار پیاده‌روی اربعین حسینی در تربیت خانوادگی، همگرایی نسل‌ها، اصلاح الگوی مصرف است.

واژگان کلیدی

تأثیر تربیتی، فردی، خانوادگی، پیاده‌روی اربعین حسینی، آثار تربیتی پیاده‌روی اربعین حسینی^۷.

۱. عضو هیئت علمی جامعه المصطفی^۹ العالمیه. تاریخ دریافت ۱۴۰۱/۶/۸ - تاریخ تأیید ۱۴۰۱/۷/۱۰.
۲. دانشجوی کارشناسی ارشد تاریخ اهل بیت،: nayyarnaqvi30@gmail.com.

مقدمه

توجه به تربیت اسلامی، توجه به حیاتی‌ترین مسئله در جامعه اسلامی است. چرخیدن تربیت صحیح، پرداختن به اساسی‌ترین امور انسانی است که رسالت همه رسولان الهی نیز بوده است. با توجه به اینکه راهپیمایی اربعین در عراق به‌عنوان نمادی از یک مناسک مذهبی آثار تربیتی شگرفی دارد و با توجه به عدم تحقیق در مورد این اثرات، محقق با توجه به حضور و مشاهدات میدانی در این رویداد بزرگ و با ایفای نقش یک زائر محقق در این مقاله سعی در نشان دادن تأثیرات تربیتی این رویداد بی‌نظیر بر فرد و خانواده در نظر گرفته شود. به این خاطر قبل از وارد شدن آثار پیاده‌روی اربعین واژه تربیت را توضیح می‌دهیم.

تربیت در لغت

از کتاب‌های فرهنگ لغت اصلی و معتبر، استفاده می‌شود که واژه تربیت مربوط به دو ماده لغوی (ربو) و (ربب) است. واژه تربیت مصدر باب تفعیل است که به دلیل معتل و ناقص بودن ریشه لغوی آن، مصدرش مانند تذکیه بر وزن تفعله آمده است، ربی یربی تربیه مانند زکی یزکی تذکیه است.

اگرچه بسیاری از کتب تعلیم و تربیت، هنگام بحث در مورد ریشه کلمه تربیت، آن را از ماده (ربو) ذکر می‌کنند، اما مؤلف عرب‌زبان کتاب نظام التربوی فی الاسلام، با استناد به برخی از کتاب‌های لغت معتبر، بیان کرده است: تعلیم و تربیت در لغت از ماده (ربب) است. التریبه فی اللغه ماخوذه من ربّ ولده و الصبی یربه^۱.

تربیت در اصطلاح

تربیت از نظر دین عبارت است از: رشد (الهی)، پاکی، حیات طیبه، عبادت،

۱. شریف قریشی، باقر، النظام التربوی فی الاسلام، ص ۴۱.

تقوا، قرب، قناعت، تزکیه و تهذیب، بهبود رابطه انسان با خود، طبیعت، جامعه، تاریخ و غیره^۱.

تربیت اسلامی یعنی پرورش همه ابعاد فکری، عاطفی، جسمانی و اجتماعی شخصیت اسلامی و سامان دادن به رفتار او بر اساس اصول و دستورات اسلامی برای تحقق اهداف اسلام در عرصه‌های مختلف زندگی^۲.

تربیت از نگاه قرآن

قرآن برای نشان دادن جایگاه فوق‌العاده تعلیم و تربیت جهان را دانشگاهی معرفی می‌کند که همه موجودات آن برای آگاهی هر چه بیشتر مردم آفریده شده است و هدف آن تفکر در اسرار عالم است. پدیده‌ها و آشنایی با علم و قدرت خداوند. هم هدف از خلقت جهان و هم هدف از بعثت پیامبران پیشرفت علم و دانش بود. در سوره نحل یک قاعده کلی بیان می‌کند و آن این است: از آگاهان سؤال کنید اگر نمی‌دانید، زیرا علم در واقع محصول تفکر و تجربه‌ای است که پیشینیان به دست آورده‌اند و برای آیندگان می‌گذارند.

در سوره بقره نیز به مقصود از بعثت پیامبر اسلام^۹ اشاره می‌کند و آن را تعلیم و تربیت زیر سایه تلاوت آیات الهی می‌داند و می‌فرماید:

﴿ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِنْكُمْ يَتْلُو عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴾^۳.

همان‌طور که از میان شما پیامبری فرستادیم تا آیات ما را بر شما بخواند و شما را پاک کند و کتاب و حکمت را به شما بیاموزد و آنچه را نمی‌دانستید به شما بیاموزد-

در اینجا فقط تعلیم، کتاب و حکمت است به‌عنوان هدف رسالت پیامبر اسلام^۹ مورد استناد قرار نگرفته است، بلکه تعلیم مطالبی که بدون نزول وحی امکان دسترسی به آنها وجود ندارد نیز اشاره شده است روی جمله: وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ

تربیت در تربیت فردی ...

۷

۱. باقری، خسرو، نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، ص ۵۳.

۲. گروه نویسندگان، تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر، ص ۲۸.

۳. سوره بقره، آیه ۱۵۱.

تَكُونُوا تَعْلَمُونَ به این ترتیب هدف از خلقت جهان، پیشرفت علم و دانش و نیز هدف رسالت پیامبر اسلام^۹، گسترش علم و حکمت و تزکیه است. از آیه ۱۲۹ سوره «بقره» به خوبی استفاده می‌شود که این هدف بزرگ و متعالی یعنی تعلیم و تربیت و آموزش حکمت، در دعای ابراهیم خلیل^۷ برای این امت آمده است آنجا که از خداوند تقاضا می‌کند و می‌فرماید:

﴿رَبَّنَا وَأَبْعَثْ فِيهِمْ رَسُولًا مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ آيَاتِكَ وَيُعَلِّمُهُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُزَكِّيهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾^{۱۰}.

پروردگارا پیامبری در میان آنها از خودشان برانگیز تا آیات تو را بر آنان بخواند و آنها را کتاب و حکمت بیاموزد و پاکیزه کند، زیرا تو توانا و حکیمی - این نشان می‌دهد که این دو هدف یعنی تعلیم و تربیت از اهداف شناخته شده در میان امت‌های پیشین نیز بوده است. قابل توجه اینکه در این آیه و بعضی دیگر از آیاتی که در این زمینه وارد شده هم سخن از تعلیم کتاب و تزکیه به میان آمده و هم آموزش حکمت. در اینکه در اینجا منظور از «حکمت» چیست؟ تفسیرهای مختلفی ذکر شده است. نخست اینکه منظور معارف دینی و آشنایی با احکام آن است و دیگر اینکه منظور سنت پیامبر^۹ است زیرا در کنار کتاب الله ذکر شده، بعضی نیز گفته‌اند منظور علائم و نشانه‌هایی است که حق را از باطل جدا می‌سازد و گاه گفته شده حکمت به معنی آیات متشابه است که پیامبر باید بالخصوص آن را تعلیم دهد. ولی با توجه به ریشه معنوی حکمت که به معنی عامل بازدارنده از جهل و خطا و قرار دادن هر چیز در موضوع مناسب آن است به نظر می‌رسد که منظور از حکمت آگاهی از اسرار و علل و نتایج احکام و نیز اسرار آفرینش جهان و انسان و سرنوشت و سرانجام کار او است.

یکی از کارکردهای فرهنگی اربعین کارکرد تربیتی آن است. فرهنگ حج علاوه بر ثواب‌هایی که در روایات برای زائران ائمه ذکر شده، کارکرد و کارکرد تربیتی نیز دارد. از فواید تربیتی حج می‌توان به موارد زیر اشاره کرد. افزایش معارف حج و فراگیری معارف دینی از طریق کتب حج؛

۱. سوره بقره، آیه ۱۲۹.

شناخت مقام ائمه و تحکیم ارتباط انسان با اولیای خدا؛
ارائه الگوی مناسب برای جامعه؛

ایجاد فضای مذهبی در حرم و قبور ائمه برای ترک گناه و نیل به حسنات.
اربعین حسینی در عصر جاهلیت و ضلالت، معنویت و ایمان را تقویت می‌کند، چنانکه در زیارت اربعین می‌خوانیم: لیستنفذ عبادک من الجهاله و حیره الضلاله امام حسین علیه‌السلام آمدند تا مردم را از جهالت و ضلالت پاک کنند. به تعبیر آیت‌الله جوادی آملی، امام حسین علیه‌السلام انسان را از جهالت، یعنی از نادانی، فریب و گمراهی تئوریک و از حیرت ضلالت، یعنی از گمراهی عملی نجات دادند.

آثار پیاده‌روی اربعین

با وجود گذشت سالیان متمادی، نه‌تنها واقعه عاشورا کم‌رنگ و ضعیف نشده است، بلکه سال‌به‌سال برنامه‌های عاشورا، عزاداری و مراسم اربعین باشکوه و عظمت بیشتری برگزار می‌شود. این نشان می‌دهد که آثار این واقعه و قیام برخلاف سایر وقایع تاریخی با اهدافی گره نخورده است.

در این میان عده‌ای با ایرادات بیهوده سعی می‌کنند آثار و برکات اربعین را نادیده بگیرند، مثلاً عده‌ای ناآگاه این شبهه را مطرح می‌کنند که اگر هدف ما زیارت است چرا باید چند روزی را پیاده‌روی کنیم؟ و آیا از زیارت امام حسین علیه‌السلام بیشتر محروم شویم یا می‌گویند درحالی‌که علم ما به زیارت کم است، بهتر نیست به‌جای پیاده‌روی در اربعین حسینی، وقت خود را صرف مطالعه و کسب علم کنیم؟ و درعین‌حال اعتراض می‌کنند که بسیاری از این شبهات دلیل بر جهل است؛ اما تأثیری که در این پیاده‌روی است در زیارت معمولی نیست که در ادامه تقدیم مخاطبان می‌شود.^۱

۱. بیانات حضرت آیت‌الله العظمی مکارم شیرازی در جمع نمایندگان و مسئولان هیئت‌های دانشجویی عازم پیاده‌روی اربعین؛ ۱۳۹۱/۱۰/۶.

آثار فردی پیاده روی اربعین

۱ - بصیرت افزایی (روشنگری)

واژه‌شناسی بصیرت

واژه بصیرت؛ یک واژه قرآنی و روایی است. این واژه با توجه به قرآن و روایات به معنای آگاهی، شناخت عمیق و اطمینان‌بخش و علمی یقینی و به منزله نوری است که به انسان، توانایی درک حقایق و پشت پرده حوادث را می‌دهد به گونه‌ای که راه حق را از باطل به وضوح تشخیص می‌دهد و از بحران‌ها و فتنه‌ها به سلامت عبور می‌کند. بر این مبنا، انسان بصیر کسی است که چشم دل او به نور الهی روشن گشته، از حواس ظاهری خود به بهترین وجه استفاده می‌نماید. چنین انسانی، مانعی در برابر چشم و گوش و پیش روی خود ندارد اهل اندیشه و تدبر است و با دلایل روشن و یقین و اطمینان سخن می‌گوید.^۱

مقام معظم رهبری بصیرت را برای شناخت هدف، تشخیص راه صحیح رسیدن به هدف، تشخیص دشمن و موانع راه و شناخت راه‌های برطرف کردن موانع را ضروری می‌دانند.^۲

عنصر بصیرت به معنای درک صحیح و توانایی تحلیل واقعیات جامعه، نقش مهمی در حراست از جامعه اسلامی دارد. اگر مردم یک جامعه اسلامی از بصیرت کافی برخوردار نباشند، به راحتی فریب توطئه‌های دشمنان را می‌خورند و گوهر گران‌بهای وجود خود را با اشیای کم‌ارزش معامله می‌کنند. افزایش آگاهی توده مردم و جلوگیری از انحراف آن‌ها وظیفه جامعه است.

فطری بودن بصیرت

از منظر قرآن، درون انسان شعوری هست که با الهام فطری الهی خوب را از بد و درست را از باطل تشخیص می‌دهد. چنانکه در قرآن می‌خوانیم:

﴿وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا﴾^۳

۱. مظفری، آیت، میانی بصیرت، فصلنامه علمی - پژوهشی حکومت اسلامی، ص ۷۴، شماره ۵۵، ۱۳۸۹ ش.

۲. ویژه نامه روزنام همشهری، ۷۸، ۱۳۸۸.

۳. سوره شمس، آیه ۷، ۸.

در روایتی از امام صادق^۷ این الهام فطری چنین تفسیر شده است: یعنی به شناسانده و الهام فرمود سپس او را مخیر ساخت و او را انتخاب کرد^۱.
 بینش بصیرت در واقع همان شعور فطری و ادراک درونی موجود در درون انسان است که قدرت تشخیص خوب و بد، خیر و شر، حق و باطل را دارد و او را به آینده‌نگری و پیروی از حق و دوری از باطل دعوت می‌کند. این شعور و ادراک در ابتدای زندگی به صورت استعداد در نهاد همه انسان‌ها وجود دارد و به تدریج شکوفا می‌شود. سعادت این شعور، سعادت بشریت است و فلسفه بعثت پیامبران الهی جز رشد و شکوفایی بشریت و ایجاد جامعه انسانی مطلوب نیست^۲.

خاستگاه بصیرت

ریشه‌های بینش را می‌توان به خاستگاه‌های درونی و بیرونی تقسیم کرد: خاستگاه درونی بصیرت، نیروی درونی است که قادر به تشخیص حق و باطل و خیر و شر است. خاستگاه بیرونی بصیرت بر دو قسم است: قسم اول شامل رهنمودها و برنامه‌هایی است که ریشه در قرآن و تعالیم انبیا دارد و باعث شکوفایی ماهیت بصیرت می‌شود. نوع دوم نیز امداد الهی است که در اثر اجرای تعالیم انبیا در زندگی، قدرت بصیرت را تقویت می‌کند^۳.

عوامل تقویت بصیرت دینی

عوامل تقویت بصیرت دودسته است: عوامل علمی و عوامل عملی؛ یعنی بر اساس دستورات انبیای الهی، شکوفایی بصیرت مستلزم تلاش علمی و عملی است. عناوین تفکر، تعقل، تعلیم و اعتبار در آیات و روایات، به نقش اندیشه و تلاش علمی در تقویت بصیرت اشاره دارند و عناوین تقوا، یاد خدا، اخلاص، زهد و... به تلاش‌های عملی در این زمینه اشاره می‌نماید.

به میزان تلاش‌های علمی و عملی بشر، بصیرت باطنی زیاد می‌شود و در اولین قدم کاستی‌های درونی خود را بهتر می‌بیند، زیرکی، دوراندیشی، شجاعت

۱. قمی، علی بن ابراهیم، تفسیر القمی، ج ۲، ص ۴۲۴.

۲. ر.ک. محمدی ری شهری، محمد، فرهنگ‌نامه بصیرت، ترجمه حمیدرضا شیخی، ص ۱۵-۱۷.

۳. همان، ص ۲۴.

و سایر کمالات انسانی در او تقویت می‌شود و در نتیجه خودسازی به نقطه قوت بصیرت و بینش درونی می‌رسد؛ که حقایق معقول را آشکار می‌کند. به وضوح می‌بیند و به بالاترین درجات ایمان می‌رسد. نقطه مقابل مجاهدت‌های علمی و عملی پیروی از تمایلات نفسانی است از این رو، اصلی‌ترین آفت دیده بصیرت یافتن، هواپرستی و پیروی عملی از خواسته‌های ناپسند درونی است و بدین سان، هر چه پیروی انسان از نفس اماره، بیشتر شود، چشم بصیرت او ضعیف‌تر می‌گردد. در روایتی از امام علی علیه السلام آمده: هوس، شریک کوردلی است.^۱

پیاده‌روی اربعین حسینی یک عامل تقویت بصیرت است. دوران پیاده‌روی اربعین چند تا زائران حسینی مصاحبه گرفته شده و این نتیجه رسیدیم که این راهپیمایی نقش اساسی دارد در بصیرت مانند یک زائر اباعبدالله الحسین علیه السلام به نام صادق علیه السلام ۴۴ ساله سؤال کردیم آثار و پیامدهای این پیاده‌روی او اظهار می‌کند که پیاده‌روی اربعین یک دانشگاه انسان‌ساز است و انسان را به تفکر و تعمق وا می‌دارد، این سبب می‌شود از حادثه عاشور درس عبرت بزرگی بگیریم.

همین‌طور یک خانم به نام زهر ۲۷ ساله سؤال کردیم درباره پیاده‌روی اربعین او گفت به نظر من پیاده‌روی اربعین یک رمز ماندگاری قیام امام حسین علیه السلام در تاریخ اسلام است؛ و این مرزوبوم را باید در داشتن بصیرت بالایش دانست. ایشان در زندگی دنیوی رعایت ایمان و تقوی الهی و ذکر و یاد الهی را سرلوحه کار ایشان قرار دادند. این‌ها عوامل بصیرت‌زا است که باید از ایشان یاد بگیریم.^۲

۲ - افزایش عزت نفس

اگرچه عزت نفس را معمولاً با اعتماد به نفس به یک معنا به کار می‌برند ولی عزت نفس بسیار گسترده‌تر و عمیق‌تر از اعتماد به نفس است. احساس عزت نفس یعنی اعتقاد داشتن فرد به اینکه توانمندی‌ها و شایستگی‌های لازم و ضروری را برای زندگی داراست. این فرآیندی است که همه باید به‌تنهایی آن را طی کنند. برای اینکه از خودمان خوشحال و راضی باشیم، عزت نفس یکی از مهم‌ترین

۱. ابن شعبه، حسن بن علی، تحف العقول عن آل الرسول (ص)، ص ۸۳.

۲. هاشمی، عمران، بصیرت دینی، عوامل و موانع، مجله حصون، شماره ۲۲، سال ۱۳۸۸ ش.

چیزهایی است که ما به آن نیاز داریم. این عزت نفس است که ما را به این باور می‌رساند که می‌توانیم خود را در موقعیت موفقیت ببینیم و از موفقیت واقعاً خوشحال باشیم.

ناتانیل براندن در کتاب روانشناسی عزت نفس را در دوست داشتن خود ذکر می‌نماید.^۱ بنا به عقیده روانشناسان انسان‌ها مطابق بر نیاز فطری و غریزی خود تمایل دارند با عزت زندگی کنند. قرآن کریم عزت نفس را از لوازم زندگی موفقیت‌آمیز می‌داند و تنها راه عزت طلبی را ایمان به خدا، رسولش و اهل ایمان معرفی می‌کند.^۲

زیارت بارگاه ملکوتی ائمه اطهار: از جمله مکان‌های است که فرد با اتصال به این انسان‌های پاک سرشت و پاک زیسته می‌تواند به درجات عالی سلوک دست یابد و با الگو یابی از این اولیای الهی، سعادت دنیوی و اخروی خود را رقم زند و در نتیجه انسان متقی و پرهیزکار در نزد سایرین عزیز و محترم می‌شود. همچنان که در زیارت‌نامه امین‌الله می‌خوانیم که مرا در زمین و آسمان عزیز و سربلند گردان فردی که تمایل دارد در راه اهداف مقدس و والای خود تمام موانع و مشکلات را از سر راه بردارد و به مراحل تکامل و تعالی دست پیدا کند باید عزت و کرامت نفس داشته باشد.

امام حسین^۷ مظهر عزت و الگو و اسوه مبارزه با ذلت و خواری است. پیام اصلی قیام عاشورا عزت نفس و دفاع از آرمان‌ها تا پای جان است. ایشان و یاران باوفایش در عین مظلومیت، عزتمندانه با دشمنان اسلام مبارزه کردند و هرگز در سخت‌ترین شرایط تن به ذلت ندانند و پذیرایی مرگ با عزت شدند.

در راهپیمایی چند تا نوجوانان مصاحبه گرفتیم و سؤال ما درباره عزت نفس بود همه گفتند اگر خواستید عزت نفس باید راه امام حسین^۷ را بگیر. یک جوان ۲۵ ساله اظهار می‌نماید که در این سفر روحانی و معنوی تنها درخواست بنده به آقا و مولا این است که مرگ با عزت را نصیبم کنه. اگر انسان خواسته که در دنیا عزت داشته باشم و مرگ عزت باشد باید راه امام حسین^۷ را اختیار کنید. پس

۱. ناتانیل، براندن، روانشناسی عزت نفس، ترجمه مهدی قراچه داغی، تهران، چاپ اول، ۱۳۹۴ ش.

۲. سوره زمر، آیه ۱.

یکی از پیامدهای پیاده‌روی اربعین این است که ما عزت نفس داشته باشیم.

۳- مدل‌سازی

قبل از ورود به بحث بهتر است به تعریف مدل (الگو) اشاره کنیم. مدل، به معنای مصداق عینی و آشکار یک فکر و عمل در ابعاد مختلف است که دیگران برای رسیدن به کمال از آن پیروی می‌کنند. ناگفته نماند که واژه‌های امام، اسوه، قدوه، الگو، نمونه، مثال، پارامشق، هادی، دلیل و حجت نیز در متون اسلامی، تعلیم و تربیت و روانشناسی به معنای الگو است^۱. چرا به الگو نیاز داریم اینجا به‌طور اختصار اشاره می‌کنیم.

الف: شناخت معیارها و ارائه مدل

برای اینکه یک زن یک زن مسلمان باشد، باید به برخی از اعتقادات اعتقاد داشته باشد و بر این اساس، به برخی رفتارها پایبند باشد. اگر اسلام صرفاً یک سری معیارها و ملاک‌ها را برای یک زن مسلمان بدون معرفی الگو ارائه می‌کند، یک حرف مبهم ارائه کرده است؛ زیرا نحوه احراز ضوابط نشان داده نشده است و از سوی دیگر عملی بودن این معیارها زیر سؤال است. در نتیجه بحث به زنان محدود نمی‌شود؛ بنابراین اسلام باید مثال و الگویی ارائه کند که معیارها و ملاک‌های یک زن مسلمان به‌طور کامل در او پیاده شده باشد تا زنان ببینند که این معیارها قابل اجراست و ثانیاً چگونه می‌توان این معیارها را اجرا کرد؛ بنابراین، اگر کسی معیارها را بداند، مزیت رعایت تحقق آن‌ها را از او سلب نمی‌کند^۲.

ب: شناخت انسان کامل و نمونه

نیاز به مدل و دلیل آن چنین بیان می‌شود: شناخت انسان کامل یا انسان نمونه از دیدگاه اسلام بر ما مسلمانان واجب است زیرا دارای مقام الگو و اسوه است؛ یعنی اگر می‌خواهیم مسلمان کامل باشیم چون اسلام می‌خواهد انسان کامل بسازد و تحت تربیت و آموزش اسلامی به کمال انسانی خود برسیم، باید بدانیم که انسان کامل چگونه است، تصویر معنوی انسان کامل چیست و انسان کامل چه

۱. مهدی‌زاده، حسین، مجله معرفت، ش ۶۷ ص ۸۵.

۲. باقری، خسرو، آسیب و سلامت در تربیت دینی، ص ۱۳.

ویژگی‌هایی دارد تا بتوانیم خود و جامعه‌مان را چنین کنیم؟^۱

ج: جذب انسان‌های دارای کمالات

ویژگی کمال‌گرایی انسان، او را بر آن می‌دارد که از درون حرکت کند تا به کسانی که مظهر کمال هستند نزدیک شود و صفات آن‌ها را تطبیق داده و در شخصیت خود جذب کند.^۲

د: آموزش از راه مدل عملی

برخلاف آموزش تئوری، یادگیری از الگو عملی بسیار سریع است. برخلاف آموزش نظری که مستقیماً به فراگیر می‌پردازد و به آموزش می‌پردازد و احتمالاً فشار روحی و روانی بر او وارد می‌کند، در روش یادگیری الگو، آموزش به صورت غیرمستقیم و بدون فشار روانی صورت می‌گیرد؛ و همچنین آموزش از طریق مدل عملی سریع‌ترین و ساده‌ترین راه برای آموزش و راهنمایی مربی است. پس آسان‌ترین راه برای یک زن مسلمان برای رسیدن به کمال مطلوب، داشتن الگو است.^۳

۴ خودسازی فکری و معنوی

تفکر نوعی استدلال است که از ترتیب مقدمات به نتیجه می‌رسد. در قرآن می‌فرماید:

﴿ وَهُوَ الَّذِي مَدَّ الْأَرْضَ وَجَعَلَ فِيهَا رَوَاسِيَ وَأَنْهَارًا وَمِنْ كُلِّ الثَّمَرَاتِ جَعَلَ فِيهَا زَوْجَيْنِ اثْنَيْنِ يُغْشَى اللَّيْلَ النَّهَارَ إِنَّ فِي ذَلِكَ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ ﴾^۴

او خدایی است که زمین را گسترانید و کوه‌ها را بر آن نهاد و نهرها را روان کرد و از هر میوه‌ای در زمین جفت آفرید و شب و روز آن‌ها را می‌پوشاند. همانا در این اموری‌ها و نشانه‌هایی است برای مردمی که تفکر داشته باشند -

امیر المؤمنین امام علی ^۷ می‌فرماید:

۱. مطهری، مرتضی، انسان کامل، ص ۱۵.

۲. شرفی، محمدرضا، جوان و نیروی چهارم زندگی، ص ۲۳.

۳. مظلومی، رجب‌علی، دین و جوان، ص ۳۸.

۴. سوره رعد، آیه ۳.

نبه بالتفکر قلبک...^۱

به وسیله تفکر قلبت را بیدار کن و در شب پهلویت را از بستر جداساز و تقوای پروردگارت را پیشه ساز.

و نیز امام صادق علیه السلام می فرماید:

افضل العباده ادمان التفکر فی الله و فی قدرته^۲.

بهترین عبادت‌ها تفکر درباره خدا و قدرت او است.

آیات و روایات نشان می دهند که تفکر یک عبادت بلکه بهترین عبادت‌ها است. یکی از فرصت‌های مهم در مورد تفکر و خودسازی معنوی، مسیر پیاده روی اربعین از نجف به کربلای معلی است که افزون بر این که باعث تزکیه روح انسان از آلودگی‌ها می شود، فرصتی برای راز و نیاز با خداوند و توبه از اعمال سوء و تصمیم به اصلاح اعمال و افکار است.

پیاده روی اربعین فرصتی مناسب برای زدودن آلودگی‌ها و جایگزینی پاکی و تزکیه روحی و فکری و جسمی است. در راه نجف به کربلا یکی از خانمان یک خانم جوان درباره پیامدهای اربعین سؤال کردیم خانم مریم ۲۴ ساله می گوید: اهمیت پیاده روی اربعین برای من بیشتر اینکه در مسیر نجف به کربلا انسان یک حس عجیبی پیدا می کند و بیشتر به راز و نیاز با خدا و خواندن ادعیه و قرآنی پرداز، توی این مسیر آدم از این دنیا جدا می شود.

۵ - تزکیه و تهذیب روح

تزکیه از ماده زکو است. در لغت به معنای اصلاح، رشد و تکامل و در اصطلاح اخلاق به معنای تکامل و ارتقای نفس از طریق اموری مانند معرفت خدا و ایمان به او، مراقبت و عمل است. بر اساس تقوای الهی، صدقه زیاد می شود، روح را از گناهان و منکرات و حرام‌ها پاک می کند، روح را از منکرات و خطاهای اخلاقی پاک می کند، روح را تربیت می کند و با اخلاق منطبق می شود و نفس، رسوب کفر را پاک می کند. ریا، ریا، حسادت و غیره.

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۶۸، ص ۳۱۸.

۲. کلینی، محمد بن یعقوب، اصول کافی، ج ۲، ص ۵۵.

زیارت اربعین و تور اربعین نقش بسزایی در آراستگی و زینت بخشیدن به روح حسینی^۷ دارد، زیرا در این سفر معنوی به پیروی از جنبه‌های معنوی، روانی، با نور اهل بیت: از آلودگی‌ها پاک می‌شود. تغییرات اخلاقی و فکری. پس بهترین فرصت برای خودسازی، پاکی، گذشت و توبه است. به همین دلیل در زیارت اربعین و زیارت اربعین عقاید بسیاری تغییر می‌کند و اعتقادات مذهبی آن‌ها عمیق می‌شود. به گونه‌ای که اغلب افراد پس از بازگشت از این سفر معنوی، آثار این خودسازی را مدتی نزد خود نگه می‌دارند و سعی می‌کنند به اعتقادات دینی خود پایبند باشند.

۶ - سکون باطنی

به نظر می‌رسد پیاده‌روی اربعین حسینی نمونه از نمونه‌های ذکر شده است. این ذکر توسط زائر به طرق مختلف محقق می‌شود. نخست اینکه در بسیاری از روایات شیعه و سنی از اهل بیت: به عنوان مصداق اهل ذکر یاد شده است. از جمله اینکه رسول خدا^۹ فرمود:

الذکر انا و الائمه اهل الذکر^۱.

من ذکر هستم و امامان اهل ذکر هستند.

همچنین در برخی از تفاسیر آمده است:

هو محمد و علی و فاطمه والحسن والحسین هم اهل الذکر والعلم والعقل والبیان^۲.

اینان حضرت محمد^۹، حضرت علی (ع)، حضرت فاطمه^۳، حضرت حسن^۷ و حضرت حسین^۷ هستند، آن‌ها اهل ذکر و علم و عقل و بیان‌اند.

پیاده‌روی اربعین امام حسین^۷ تلاشی معنوی در راستای رضایت الهی و ذکر الهی است. بر این اساس این حرکت به انسان آرامش می‌دهد. دیگر اینکه مردمی که بدون گروه در زیارت اربعین شرکت می‌کنند و در مسیر برتری قدم می‌گذارند بذر تقوا و شفقت را در جامعه می‌کارند و این باعث آرامش و امنیت می‌شود.

۱. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، ج ۱، ص ۲۱۰.

۲. شوشتری، جعفر، الخصایص الحسینیه، ص ۴۷۲.

زمانی که زائر پس از طی مسافتی طولانی به مقصد می‌رسد، نوعی آرامش در درون او ایجاد می‌شود و این احساس پاک می‌تواند آرامشی باشد که در این سفر الهی مشهود است.

۷ - ممارست صبر و استقامت

صبر در لغت به معنای دستگیری و مهار و در اصطلاح به معنای استقامت در برابر گرفتاری‌ها و بلاها و مقاومت در برابر بی‌قراری و حوادث و مشکلات است. در برخی روایات از آن به‌عنوان مایه صبر و استقامت یاد شده است. امام علی^۷ در سنت ایمان و ایمان به خدا را مایه صبر و در روایتی ریشه صبر را ریشه ایمان به خدا خوانده است. این روایت حاکی از آن است که سرچشمه اصلی صبر مؤمن ایمان و ایمان به خداست. مؤمنی که خدا را می‌شناسد و به صدق وعده‌های او اعتماد می‌کند و می‌داند که خداوند در برابر همه سختی‌ها و تلخی‌هایی که در راه اطاعت از او متحمل می‌شود، اجر و پاداشی شایسته به او می‌دهد.

امام حسین^۷ مظهر صبر و استقامت در برابر ناملایمات است و از همان آغاز راه کربلا بر صبر تکیه کرد و یاران قوی و استوار را شایسته همراهی خود دانست که سریع‌ترین شمشیرها هستند؛ و نیزه‌ها مقاوم و پایدار هستند، بنابراین نیروها و عناصری را که صبورانه در برابر حوادث مهار کرده‌اند دعوت می‌کنند و می‌گویند که با آن‌ها بیایند:

ایها الناس فمن کان منکم یصبر علی حدالسیف و طعن الاسنه فلیقم معنا و الا فلینصرف عنا.

ای مردم، هرکدام از شما که تحمل تیزی شمشیر و زخم و ضربت نیزه را دارد همراه ما بماند و الا بازگردد.

در صبح روز عاشورا امام به یاران چنین خطاب کرد:

صبرا بنی الکرام فما الموت الا قنطره تعبر بکم عن البوس و الضراء الی الجنان الواسعه و النعیم الدائم^۱.

صبر و مقاومت کنید ای بزرگ‌زادگان، چراکه مرگ، تنها پلی است که شمارا

۱. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۴۴، ص ۲۹۷.

از رنج و سختی عبور می‌دهد و به سوی بهشت گسترده و نعمت‌های همیشگی می‌رساند.

وی در تقویت روحیه اهل بیت: می‌فرمودند:

استعدوا للبلاء واعلموا ان الله حامیکم و حافظکم و سینجکم^۱.

برای مقابله با بلاها آماده شوید و بدانید خداوند حامی، حافظ و نجات‌دهنده شماست.

و در روز عاشورا هرگاه شهیدی از اسب بر زمین بیفتد و غرق در خون شود مثنوی صبر و بردباری می‌سراید. در فراق قاسم بن حسن صابرا نه فرمود: **صبرا یابنی عمومتی صبرا یا اهل بیتی**^۲؛ و در برابر عطش علی اکبرش که اظهار و تمنای آب می‌نمود، فرمود: صبرا یا حبیبی^۳. صبر کن ای حبیب من. آنگاه که در لحظات آخرین خود بر زمین گرم کربلا افتاده بود، باخدای خویش زمزمه نمود:

صبرا علی قضائک یا رب الا اله سواک لا معبود سواک صبرا علی حکمک یا غیاث من لا غیاث له^۴.

در برابر قضای تو صبر می‌کنم ای پروردگار من، معبودی جز تو نیست ای پنا آورندگان.

بنابراین در این سفر پیاده، وقتی زائر با تحمل مشکلات به زیارت امام حسین ۷ می‌رسد، درواقع روحیه استقامت و صبر را در درون خود دارد و این نفوذ معنوی زیربنای او می‌شود. پایداری در هر سختی و نترسیدن از سختی‌ها.

۸ - افزایش عشق و علاقه به امام حسین ۷

مهم‌ترین عاملی که مردم را از سراسر جهان در سفر اربعین گرد هم می‌آورد، عشق به امام حسین ۷ است و این عشق طبیعی در وجود هر آزاده‌ای وجود دارد. همان‌طور که امام صادق فرمودند:

۱. ابن طوس، علی بن موسی، اقبال الاعمال، بن طاووس، ص ۸۱.

۲. مجلسی، محمد باقر، بحارالانوار، ج ۳، ص ۳۶.

۳. همان، ص ۴۵.

۴. مقرر، سید عبدالرزاق، مقتل مقرر، ص ۲۸۳.

من اراد الله به الخير قذف في قلبه حب الحسين ع و حب زيارته^۱.
 هر که خدا بخواهد نیکوکار است، محبت امام حسین ع و عشق زیارت امام حسین ع را در دلش می‌گذارد.
 هدف اصلی در این سفر رسیدن به محبوب و معشوق است و هر فردی به اندازه توانایی خود سعی می‌کند خود را به محبوب و معشوق نزدیک کند.

۹ - تقویت دین و مذهب

بی‌شک یکی از مهم‌ترین اهداف قیام امام حسین ع اقامه احکام شرعی و احکام دینی بود. چنانکه بسیاری از زیارت‌نامه‌های او می‌خوانیم:
 «أشهد أنك قد أقمّت الصلاة، وآتيت الزكاة، وأمرت بالمعروف، ونهيت عن المنكر»^۲

بنابراین وقتی عاشق می‌خواهد عشق و علاقه خود را به امام حسین ع ابراز کند، به‌گونه‌ای رفتار می‌کند که او را دوست داشته باشند و اگر از حقیقت امام حسین ع سؤال کند، اگر بشود. یک صوفی با الهام از امام حسین ع می‌فهمد که پیروی از معارف دین و احکام شرعی از اهداف اصلی قیام است، پس انسان عاشق باید محبت خود را با این راه ابراز کند. با رعایت قوانین و مقررات دینی تلاش می‌کند؛ بنابراین، نتیجه عزاداری امام حسین ع و شرکت در راهپیمایی‌های اربعین، تقویت دین‌داری و عزم بیشتر در رعایت احکام شرعی است که به‌نوبه خود باعث تقویت همبستگی اجتماعی و وفاق عمومی می‌شود.

۱۰ - شکرگزاری نعمت‌ها

شکر در لغت به معنای تصدیق و سپاسگزاری از نعمت است و در این اصطلاح تعاریف فراوانی وجود دارد. راغب اصفهانی در تعریف خود می‌نویسد: اندیشه برکت در ذهن و بیان آن در گفتار و کردار. به نظر می‌رسد این تعریف جامع‌تر از سایر تعاریف است، زیرا برای بیان لطف، مطلبی وجود دارد و این

۱. ابن قولویه، جعفر بن محمد، کامل الزیارات، ص ۱۳۵.

خود از یک سو آگاهی و تخیل او را می‌طلبد و از سوی دیگر مراتب آن را بیان می‌کند. بر اساس این تعریف شکر دارای سه جزء شناختی، محافظت‌کننده قلبی و رفتاری است. مؤلفه شناختی شکر به این معناست که انسان بداند همه نعمت‌ها از جانب خداست و دیگران فقط واسطه بین خدا و او هستند تا نعمت‌ها به او برسند. رکن قلب این است که انسان از رعایت نعمت‌های خدا خوشحال شود و عنصر عملی یعنی نعمت‌های خداوند را به نحوی که دستور داده است به کار گیرد.

زیارت و پیاده‌روی اربعین بهترین مکان برای شکرگزاری از خداوند و ستایش نعمت‌های اوست. از مهم‌ترین برکات در سفر اربعین، شناخت نعمت ولایت و رهبری، نعمت امنیت و نعمت سلامتی است که خداوند متعال به انسان عطا فرموده است و شکر عملی چنین نعمت‌هایی برای انسان است. روی نیازهای آن‌ها کار کنند... توجه به رهبری و ولایت، تقویت روحیه برادری، فداکاری، استغفار و رحمت. همان‌طور که حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب در دیدار خود با بسیج در تاریخ ۱۲ آذر ۱۳۹۴ در این خصوص فرمودند:

راهپیمایی عظیم اربعین واقعاً پدیده عظیمی است که بیش از هر مکان دیگری دست خدا را نشان می‌دهد و با وجود موانع فراوان، چندین میلیون نفر از ایران، عراق و مناطق دیگر راهی کربلا می‌شوند و این نشان می‌دهد که این مسیر همان مسیر است. عشق همراه با بصیرت در چنین مواقعی وقتی دست قدرت الهی را به وضوح در پشت سر او می‌بینید و نعمت‌های او را حفظ می‌کنید، باید شکرگزار باشید. شکر این است که انسان به مقتضای این نعمت عمل کند از جمله اینکه شکر این نعمت حفظ آن روحیات و برادری و مهربانی و اهتمام به ولایت در خود است.

۱۱ - خودباوری (خودآگاهی)

خودآگاهی یک مفهوم فراتر از خودشناسی است و در روانشناسی و علوم دیگر تعاریف زیادی دارد. برخی از روانشناسان آن را به معنای درک، توجه و آگاهی از ابعاد وجودی، افکار، احساسات، تمایلات و رفتارها در طول زمان

می‌دانند!

برخی دیگر خودآگاهی را یکی از ساختارهای مهم شخصیت می‌دانند و به معنای آگاهی فرد از احساسات، نیازها و هیجانات خود می‌دانند و اولین گام در شکل‌گیری مهارت‌ها و ارتباطات به شمار می‌روند. به نظر می‌رسد که این‌گونه تعاریف، تعریف جامعی از خودآگاهی نیست، زیرا صرفاً به بعد جسمانی شخص می‌پردازد نه بعد معنوی.

با توجه به مبانی انسان‌شناختی قرآن کریم که انسان را مرکب از جسم و روح می‌داند و واقعیت انسان را روح می‌داند، خودآگاهی قرآنی را می‌توان چنین تعریف کرد: خودآگاهی یعنی خودآگاهی. اعاده حقیقت با پرورش و احیای استعدادهای فطری و درونی نهفته در وجود و سپس درک قلبی از حقایق وجود اسما و صفات الهی. زیارت اربعین یکی از عوامل خودآگاهی است، زیرا زائر پس از رسیدن به هدف خود که تحمل سختی‌های راه است، از درون می‌پذیرد که توانایی رسیدن به اهداف عالی را دارد.

آثار خانوادگی پیاده‌روی اربعین

۱- همگرایی نسلی

کانون تضاد در ارزش‌ها بین نسل‌ها یا شکاف نسلی هر جامعه، تنوع نظام‌های ارزشی است که به شدت تحت تأثیر شرایط اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، سیاسی و تاریخی است^۱. منظور از نظام ارزشی مجموعه‌ای از ارزش‌های مرتبط با یکدیگر است که رفتار و نظم به کار فرد می‌دهد. در نظام ارزشی، ارزش‌ها منسجم، مرتبط و هماهنگ هستند^۲. ارزش‌ها انسجام اجتماعی را تقویت می‌کنند، نظم را برقرار می‌کنند و همچنین حلقه اتصال فرهنگ هر ملت و نسل آینده آن هستند و بی‌توجهی به آن‌ها می‌تواند جوامع را برای مواجهه با بحران هویتی مانند

۱. لطیفیان، مرتضی و دیبا سیف، روان‌شناسی و علوم تربیتی، ص ۱۲۹.

۲. معید فر، سعید، شفاف نسلی یا گسست فرهنگی فصلنامه‌نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۴، ۱۳۸۳ ش.

۳. یوسفی، نریمان، شکاف بین نسل‌ها، بررسی نظری و تجربی. تهران، انتشارات پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی، ۱۳۸۳ ش.

بحران هویت فردی نابود کند.

اگر در فرآیند جامعه‌پذیری، فرهنگ یک جامعه به میزان مطلوب از نسلی به نسل دیگر منتقل نشود و بازتولید فرهنگی به نحو احسن انجام نشود، سطح تفاوت فرهنگی بین دو نسل افزایش می‌یابد و در این میان. در این صورت تفاهم بین نسل جدید و قدیم ایجاد نخواهد شد؛ و همچنین یک بحران هویت برای نسل جدید رخ می‌دهد.

از سوی دیگر، اگر فرآیندهای اجتماعی بنا به دلایلی به‌طور کامل انجام شود و هنجارهای فرهنگی جامعه در سطح بهینه به نسل بعدی منتقل شود، تداوم فرهنگی جامعه آسیبی نخواهد دید.

عدم موفقیت یک نوجوان در شکل دادن به هویت فردی خود اعم از اینکه به علت تجارب نامطلوب کودکی یا شرایط نامساعد فعلی باشد بحرانی ایجاد می‌کند که بحران هویت یا گم‌گشتگی نام دارد و این در بچه‌ای است که از آن می‌توان به مسئله شکاف نسل‌ها و بحران ارزش‌ها در دوره‌هایی از حیات نگریست و درباره آن تأمل کرد.^۱

در میان خانواده‌های ایرانی موضوع زیارت ائمه معصومین: رایج و جامع است و در این میان زیارت امام حسین ^۷ در اربعین از جایگاه ویژه و کم‌نظیری دارد؛ و این مراسم نمادی از اتحاد و پیوند بین نسل‌های مختلف و حضور فیزیکی والدین و فرزندان در کنار یکدیگر و در بازه زمانی معین به‌منظور انجام یک عمل مشترک و مهم است که همه اعضای خانواده نگران هستند و به آن توجه دارند و به آن توجه دارند.

بی‌شک نوعی نشاط و شادابی را در بین آن‌ها ایجاد می‌کند و زمینه تعامل و ارتباط کلامی بیشتری را بر اساس درک و صمیمیت بیشتر متقابل فراهم می‌کند و در نتیجه باعث ایجاد همدلی، اتحاد، انسجام و پیوند عمیق بین آن‌ها می‌شود؛ و فرصتی برای دور شدن از تقابل و تعارض فراهم می‌شود، از نظر نگرش، نوعی همگرایی بین آن‌ها پدید می‌آید. یک زائر امام حسین ^۷ تو راه پیاده‌روی اربعین

۱. کلدی، علی رضا و مرتضی جمشیدی، تعارض ارزشی بین والدین و فرزندان از دیدگاه دانش‌آموزان شهرستان آمل و عوامل مرتبط با آن، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۹.

اظهار می‌کند که به دلیل مشغله کاری و ... فرصت صحبت با فرزندانم به‌خصوص در مورد موضوعات مذهبی بسیار کم است اما وقتی با همسر و فرزندانم برای پیاده‌روی اربعین می‌روم به دلیل فضای معنوی این مراسم ارتباط کلامی برقرار می‌شود علاوه بر این بیشتر و عمیق‌تر می‌شود.

۲. تغییر الگوی مصرف

یکی از نکات جالب‌توجه در پیاده‌روی اربعین نحوه پذیرایی برخی از عراقی‌ها با هزینه اندک در این مراسم است. آنان با مدیریت صحیح، ضمن ایجاد رفاه نسبی و متعادل برای زوار، از حجم اسراف‌کاری‌ها و حیف‌ومیل‌ها به حد زیادی کاسته‌اند، زیرا اسراف و تبذیر به بهانه پذیرایی از زائران حسینی^۷ می‌تواند بر جنبه‌های سودمند و ارزشمند این رویداد جهانی تأثیر منفی بگذارد.

زائران حسینی^۷ در این سفر، روحیه ساده زیستی، رعایت اعتدال در مصرف، خودداری از زیاده‌خواهی، دوری از تجمل‌گرایی را به‌خوبی تجربه و درک می‌نمایند. از طرفی سفر زیارتی اربعین، اربعین باعث افزایش منزلت فرد در جامعه می‌گردد لذا اعضای خانواده سعی خواهد نمود با مراقبت بیشتر پس از برگشت از سفر در جهت حفظ منزلت و جایگاه اجتماعی به‌دست‌آمده، با تغییر سبک زندگی ضمن دوری از تعلقات مادی، سبک زندگی اربعینی را محور قرار داده و در این راستا یک زندگی مطلوب را پایه‌ریزی نمایند و بتوانند علاوه بر بهره‌مندی از فواید معنوی زیارت در سایه یک اقتصاد حلال سالم و پاکیزه از عوارض مال حرام در زندگی خویش مصون بمانند و به‌خوبی و با قناعت زندگی را سپری نمایند و راه زیاده‌خواهی و طمع را به روی خود ببندند.

از این‌رو پیاده‌روی اربعین سلامت اقتصادی خانواده را تضمین می‌کند. محمد ۲۳ ساله می‌گوید: واقعاً برام لذت‌بخش بود عشق این عراقی‌ها به زوار امام حسین علیه‌السلام که هرچند ما را نمی‌شناختند و بعضاً وضع مالی خوبی هم نداشتند ولی به عشق امام حسین علیه‌السلام به ما خدمت بی‌منت می‌کردند و از جان‌مایه می‌گذاشتند و با خوش‌رفتاری، خانه و امکانات منزل را در اختیار ما قرار می‌دادند.

سفر اربعین، عرصه قناعت و رزی است. تمام زائران اربعینی با حداقل امکانات و فارغ از تجملات دنیوی و دوری از مادیات، به‌سوی زیارت سیدالشهدا^۷ می‌روند، آن‌ها از کمترین داشته‌های خود به نحو احسن استفاده و از اسراف دوری می‌کنند.

هانیه ۱۸ ساله می‌گوید: این سفر خیلی روم تأثیرهای خوب گذاشت، یکی از اونا به اندک اکتفا کردن و دوری از اسراف هست. حتماً پس از برگشت به ایران الگوی مصرف خودم را اصلاح خواهم کرد. هوشنگ ۲۶ ساله اظهار می‌نماید: یک آقای جلو ما را گرفت و گفت تو رو خدا خونه ما هم بیاید، باید ببرم تون حمام و استراحت کنید، وقتی ما رفتیم دیدیم یک خونه ساده و فقیرانه‌ای بود که فقط گریه می‌کردیم و به امام حسین^۷ غبطه می‌خوردیم با داشتن چنین یاوران مخلصی.

نتیجه‌گیری

پیاده‌روی اربعین حسینی و زیارت اربعین یکی از مهم‌ترین مراکز تربیتی آزادی خواهان، عدالت خواهان و مخالفان ظلم است و آثار تربیتی، فردی و خانوادگی دارد. از مهم‌ترین آثار تربیت فردی برای پیاده‌روی اربعین می‌توان به خودآموزی و تهذیب، ایجاد آرامش درونی، اعتمادبه‌نفس، الگوپذیری، صبر و استقامت، افزایش عشق و علاقه به امام حسین^۷ و ترویج دین‌داری اشاره کرد. این پیاده‌روی نقش اساسی در نقش‌آفرینی و زینت‌زدایی دارد. چون وقتی یک نفر در راه کربلاست. او از یک‌سو با مجموعه‌ای از الگوهای خوب و فضایل اخلاقی مواجه می‌شود و از سوی دیگر الگوها و شخصیت‌های منفی را در ذهن خود تصور می‌کند و خودبه‌خود به سمت الگوهای خوب و ارزشمند سوق داده می‌شود و از الگوهای منفی متنفر است. پیاده‌روی اربعین حسینی از جهات مختلف می‌تواند مایه آرامش زائران باشد؛ اولاً: اهل‌بیت علیهم‌السلام و امام حسین^۷ از مصادیق ذکر در روایات هستند و ذکر در قرآن مایه آرامش است و ثانیاً زائر و عاشق امام حسین^۷ با طی مسافتی طولانی به مقصد و معشوقش می‌رسد که خودبه‌خود آرامش را برای او به ارمغان می‌آورد و ثالثاً پیاده‌روی

اربعین عاری از هرگونه گروه‌بندی و برتری است که بذر نوع دوستی و همدردی می‌کارد در جامعه‌ای که چیزی جز آرامش نیست.

منابع

۱. قرآن کریم.
۲. ابن شعبه، حسن بن علی، (۱۳۹۵ ش) تحف العقول عن آل الرسول (ص)، مؤسسه فرهنگی دار الحدیث.
۳. ابن طاووس، علی بن موسی، (۱۳۴۸ ش) اقبال الاعمال، تهران، دار الکتب الاسلامیه.
۴. ابن قولویه، جعفر بن محمد، (۱۳۹۳ ش) کامل الزیارات، نجف، دارالمرتضویه.
۵. باقری، خسرو، (۱۳۸۰ ش) آسیب و سلامت در تربیت دینی، کتاب ششم «تربیت اسلامی»، نشر تربیت اسلامی، چاپ اول.
۶. باقری، خسرو، (۱۳۸۵ ش) نگاهی دوباره به تربیت اسلامی، تهران، چاپ سیزدهم.
۷. بیانات حضرت آیت‌الله‌العظمی مکارم شیرازی در جمع نمایندگان و مسئولان هیئت‌های دانشجویی عازم پیاده‌روی اربعین؛ ۱۳۹۱/۱۰/۶.
۸. حسین، مهدی‌زاده، مجله معرفت، ش ۶۷، مؤسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی (ره)، ص ۸۵.
۹. شرفی، محمدرضا، (۱۳۷۹ ش) جوان و نیروی چهارم زندگی، سروش، چاپ اول.
۱۰. شریف قریشی، باقر، (۱۴۲۷ ق) النظام التربوی فی الاسلام، قم، مهر امیرالمؤمنین.
۱۱. شوشتری، جعفر، (۱۳۹۲ ش) الخصایص الحسینیه، تهران، احسن.
۱۲. قمی، علی بن ابراهیم، (۱۴۰۴ ق) تفسیر القمی، قم، دار الکتب، چاپ سوم، ج ۲.
۱۳. کلدی، علی‌رضا و مرتضی جمشیدی، تعارض ارزشی بین والدین و فرزندان از دیدگاه دانش آموزان شهرستان آمل و عوامل مرتبط با آن، فصلنامه رفاه اجتماعی، سال پنجم، شماره ۱۹.

۱۴. کلینی، محمد بن یعقوب بن اسحاق، (۱۴۰۷ ه) اصول کافی، تهران، دار الکتب الاسلامیه، ج ۲.
۱۵. گروه نویسندگان، (۱۳۸۸ ش) تربیت دینی در جامعه اسلامی معاصر، قم، موسسه امام خمینی، چاپ اول.
۱۶. لطیفیان، مرتضی و دیبا سیف، (۱۳۸۶ ش) روان‌شناسی و علوم تربیتی.
۱۷. مجلسی، محمدباقر، (۱۴۰۳ ه) بحارالانوار، بیروت، دار احیاء التراث العربی، ج ۶۸.
۱۸. محمدی ری شهری، محمد، (۱۳۹۰ ش) فرهنگ‌نامه بصیرت، مترجم: حمیدرضا شیخی، قم، دار الحدیث، چاپ سوم.
۱۹. مطهری، مرتضی، (۱۳۸۹ ش) انسان کامل، قم، صدرا، چاپ ۲۲.
۲۰. مظفری، آیت، (۱۳۸۹ ش) مبانی بصیرت، فصلنامه علمی - پژوهشی حکومت اسلامی، ص ۷۴، شماره ۵۵.
۲۱. مظلومی، رجب‌علی، دین و جوان، مجله معرفت، ص ۳۸.
۲۲. معید فر، سعید، (۱۳۸۳ ش) شفاف نسلی یا گسست فرهنگی فصلنامه نامه علوم اجتماعی، شماره ۲۴.
۲۳. مقرر، سید عبدالرزاق، (۱۳۸۴ ش) مقتل مقرر، تهران، آل علی، چاپ ۳.
۲۴. ناتانیل، براندن، (۱۳۹۴ ش) روانشناسی عزت‌نفس، ترجمه مهدی قراچه داغی، تهران، چاپ اول.
۲۵. هاشمی، عمران، (۱۳۸۸ ش) بصیرت دینی، عوامل و موانع، مجله حصون، شماره ۲۲.
۲۶. یوسفی، نریمان، (۱۳۸۳ ش) شکاف بین نسل‌ها، بررسی نظری و تجربی. تهران، پژوهشکده علوم انسانی و اجتماعی جهاد دانشگاهی.